

**B.A./B.Sc. - 3rd Sem. (Old Syllabus 2017)
(2118)**

Paper: ESL-221 : Environment Studies-I

Max. Marks: 50

Time allowed: 3 hrs.

Note about the choice of questions:

Section-A: Attempt any THREE questions restricting your answer to 2 pages. Each question carries 5 marks.
Section-B: Attempt any TWO questions restricting your answer to 4 pages. Each question carries 10 marks.
Section-C: Attempt any ONE questions restricting your answer to 5 pages. Each question carries 15 marks.

SECTION - A

1. What are the effects of mining and dams on the tribal peoples?
2. What are the various causes of soil erosion?
3. Explain the term primary succession, secondary succession, sere, seral stages and climax.
4. Give a brief account of air (prevention and control of pollution) act.
5. What is the need of health education?

SECTION - B

6. Give the importance of environmental studies and also discuss the need for the public awareness about the environment in our country.
7. Discuss the role of individual in conservation of natural resources.
8. What is ecological succession? Explain the process of succession in a newly formed pond with the help of a labeled diagram.
9. What do you understand by water conservation? Discuss various techniques used for water conservation.

SECTION-C

10. What is the structure and function of an ecosystem? How energy flow in an ecosystem? Discuss.
11. What are the causes for the depletion of ozone layer? Also discuss the consequences of its depletion and mitigation measures taken for controlling it.

ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ

ਭਾਗ-ੳ

1. ਕਬਾਇਲੀ ਲੋਕਾਂ ਉਪਰ ਮਾਈਨਿੰਗ ਅਤੇ ਡੈਮਾਂ ਦਾ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ?
2. ਮਿੱਟੀ ਖੋਰ ਦੇ ਵਿਭਿੰਨ ਕਾਰਣ ਕੀ ਹਨ ?
3. 'ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਅਨੁਕ੍ਰਮਣ', 'ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਨੁਕ੍ਰਮਣ', 'ਬਨਸਪਤੀ ਕ੍ਰਮ/ਪੜ ਕ੍ਰਮ' (Sere), 'ਸੀਰਲ (Seral) ਪੜਾਉ' ਅਤੇ 'ਸ਼ਿਖਰ' (Climax) ਪਦਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
4. ਹਵਾ (ਨਿਰੋਧ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਨਿਯੰਤ੍ਰਣ) ਐਕਟ ਦਾ ਸੰਖਿਪਤ ਬਿਓਰਾ ਦਿਉ।
5. ਸਿਹਤ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ ?

ਭਾਗ-ਅ

6. ਵਾਤਾਵਰਣਕ ਅਧਿਐਨ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਦੱਸੋ। ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੰਬੰਧੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

P.T.O

(2)

- ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤਕ ਸੰਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਵਿਚ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਭੂਮਿਕਾ ਉਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
- ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਅਨੁਕ੍ਰਮਣ/ਸਿਲਸਿਲਾ ਕੀ ਹੈ? ਇਕ ਲੇਬਲਡ ਚਿੱਤਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਇਕ ਨਵੇਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਤਾਲਾਂਬ ਵਿਚ ਅਨੁਕ੍ਰਮਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।
- ਜਲ ਸੰਭਾਲ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਜਲ ਸੰਭਾਲ ਦੇ ਲਈ ਵਿਭਿੰਨ ਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਭਾਗ-ਗ

10. ਈਕੋਸਿਸਟਮ ਦਾ ਢਾਂਚਾ ਅਤੇ ਕਾਰਜ ਕੀ ਹੈ? ਈਕੋਸਿਸਟਮ ਵਿਚ ਊਰਜਾ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਿਵੇਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਹਰੋ।
11. ਓਜੋਨ ਤਹਿ ਦੇ ਖਾਲੀਕਰਣ/ਸਮਾਪਨ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਣ ਹਨ? ਇਸਦੇ ਖਾਲੀਕਰਣ/ਸਮਾਪਨ ਦੇ ਪਰਿਣਾਮਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਨਿਯੰਤ੍ਰਣ ਦੇ ਲਈ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਚਾਉ/ਘਟਾਉ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੀ ਵੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਹਿੰਦੀ ਅਨੁਵਾਦ

भाग - क

1. कबाईली लोगों के ऊपर माइनिंग तथा डैंगों का क्या प्रभाव पड़ता है?
2. मेड़ी खोर के विभिन्न कारण क्या हैं?
3. 'प्राइमरी अनुक्रमण' 'सैकंड्री अनुक्रमण', 'वनस्पती क्रम/पशु क्रम' (Sere), 'सीरल (Seral) पढ़ाव' तथा 'शिखर' (Climax) पदों की व्याख्या करें।
4. वायु (निरोध तथा प्रदूषण नियंत्रण) ऐक्ट का संक्षिप्त व्यौरा दें।
5. सिंहत शिक्षा की क्या आवश्यकता है?

भाग - ख

6. पर्यावरण अध्ययन का महत्त्व बताएँ। हमारे देश में पर्यावरण संबंधी लोगों को जागरूक करने की आवश्यकता पर विचार चर्चा करें।
7. प्राकृतिक ससाधनों की सभाल में व्यक्तिगत भूगिका पर चर्चा करें।
8. परिस्थितकी अनुक्रमण/सिलसिला क्या है? एक लेबलड चित्र की सहायता से एक नए बनाए गए तलाब में अनुक्रमण की प्रक्रिया का वर्णन करें।
9. जल संभाल से आपका क्या अभिप्राय है? जल संभाल के लिए विभिन्न विधियों की चर्चा करें।

भाग - ग

10. ईकोसिस्टम का ढांचा तथा कार्य क्या है? ईकोसिस्टम में ऊर्जा का प्रवाह कैसे होता है? विचार चर्चा करें।
11. ओजोन परत/तह (layer) के खालीकरण/समापन के क्या कारण हैं? इसके समापन के परिणामों के बारे में चर्चा करें। तथा इसके नियंत्रण के लिए किए गए बचाव/घटाव मापदंडों की भी चर्चा करें।